

# **NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI DELEGATURA W KATOWICACH**

---

*Nr ew. 12/97/P96073*

## **INFORMACJA**

*o wynikach kontroli  
wpływu postępowania oddłużeniowego na sytuację  
finansowo-ekonomiczną podmiotów gospodarczych  
w województwie katowickim*

## SPIS TREŚCI

|                                                                                                               |                  |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------|
| <b>I CZEŚĆ OGÓLNA.....</b>                                                                                    | <b>3</b>         |
| 1. Charakterystyka kontroli.....                                                                              | 3                |
| 2. Synteza ustaleń kontroli i ocen kontrolowanej działalności .....                                           | 4                |
| 3. Uwagi i wnioski.....                                                                                       | 9                |
| <br><b>II CZEŚĆ SZCZEGÓŁOWA.....</b>                                                                          | <br><b>12</b>    |
| 1. Charakterystyka stanu prawnego .....                                                                       | 12               |
| 2. Uwarunkowania ekonomiczno-organizacyjne .....                                                              | 17               |
| 3. Istotne ustalenia kontroli.....                                                                            | 19               |
| 3.1. Zakres i przebieg procedur oddłużeniowych.....                                                           | 19               |
| 3.1.1. Postępowanie układowe .....                                                                            | 19               |
| 3.1.2. Bankowe postępowanie ugodowe.....                                                                      | 22               |
| 3.1.3. Inne formy oddłużenia .....                                                                            | 23               |
| 3.2. Zobowiązania publicznoprawne w procesie oddłużania.....                                                  | 26               |
| 3.3. Efekty ekonomiczne oddłużenia u dłużników .....                                                          | 28               |
| 3.4. Efekty ekonomiczne postępowań oddłużeniowych w podmiotach<br>których należności zostały zredukowane..... | 29               |
| 3.5. Wykonywanie postanowień układów i ugód.....                                                              | 32               |
| <br><b>III .....</b>                                                                                          | <br><b>.....</b> |
| <b>INFORMACJE O POSTĘPOWANIU KONTROLNYM<br/>I DZIAŁANIACH PODJĘTYCH PO ZAKOŃCZENIU<br/>KONTROLI.....</b>      | <b>34</b>        |

ZAŁ. NR 1 WYKAZ SKONTROLOWANYCH JEDNOSTEK  
I JEDNOSTEK OBJĘTYCH ZEBRANIEM INFORMACJI

NR 2 WYKAZ AKTÓW NORMATYWNYCH WYKORZYSTYWANYCH W

KONTROLI

## **I CZEŚĆ OGÓLNA**

### **1. Charakterystyka kontroli**

**1.1. Oznaczenie kontroli** – Kontrola ujęta w planie kontroli NIK na 1996 r. pod nr P/96/073, nazwa tematu: *"Wpływ postępowania oddłużeniowego na sytuację finansowo-ekonomiczną podmiotów gospodarczych w województwie katowickim"*.

**1.2. Inicjator** – Najwyższa Izba Kontroli.

**1.3. Cel kontroli** – Ocena przebiegu i skutków zastosowania postępowania układowego i bankowego postępowania ugodowego oraz innych form zmniejszenia zobowiązań finansowych podmiotów gospodarczych, a także ocena wpływu tych działań na sytuację ekonomiczną badanych jednostek.

**1.4. Badany okres** – Kontrolą objęto okres od początku 1993 r. do końca I półrocza 1996 r., przy czym w uzasadnionych przypadkach odnoszono się do danych statystycznych z lat poprzedzających rok 1993.

**1.5. Czas przeprowadzenia kontroli** – Badania przeprowadzono w terminie od 1 czerwca do 30 września 1996 r.

**1.6. Jednostki kontrolowane** – Kontrolą objęto wybrane losowo podmioty gospodarcze posiadające osobowość prawną, prowadzące działalność na terenie województwa katowickiego i będące przedsiębiorstwami państwowymi, jednoosobowymi spółkami Skarbu Państwa, ich zakładami i spółkami, w których Skarb Państwa ma udziały lub akcje. Informacje natomiast zebrano także w podmiotach, które posiadały należności w jednostkach objętych kontrolą. Badania kontrolne i zebranie informacji przeprowadzono w 42 przedsiębiorstwach należących do sektorów (podsektorów) – górnictwa, energetyki, hutnictwa, przemysłu maszynowego, przemysłu spożywczego, transportu i dystrybucji wody. Ponadto skontrolowano jeden oddział Zakładu Ubezpieczeń Społecznych dla szczegółowej oceny sposobu egzekwowania wierzytelności z tytułu składek ubezpieczeniowych.

Spis skontrolowanych jednostek ujęto w załączniku nr 1 nin. informacji.

### **1.7. Uczestnicy kontroli – Delegatura w Katowicach.**

**1.8. Tematyka kontroli** – Analizie poddano prowadzone postępowania układowe i bankowe postępowania ugodowe. Zbadano również inne formy redukowania zobowiązań wobec budżetu państwa i budżetów gmin, a także wobec dostawców towarów i usług. Ocenę skutków oddłużenia oparto na analizie stanu ekonomiczno-finansowego badanych jednostek. Skontrolowano na jakich podstawach prawnych i w jakiej formie prowadzono redukowanie zobowiązań wobec budżetów oraz wobec funduszy celowych, badając legalność i celowość podejmowanych decyzji, rzetelności ich dokumentowania oraz wpływ jaki miały na gospodarność objętych nimi podmiotów.

W niniejszej informacji wykorzystano również – w niezbędnym zakresie – rezultaty badań prezentowane wcześniej przez jednostki organizacyjne NIK oraz materiały i publikacje GUS<sup>1</sup>.

**1.9. Kontrole NIK o zbliżonej tematyce** – W ostatnim okresie problematyka oddłużenia była przedmiotem trzech kontroli NIK<sup>2</sup>.

**1.10. Przebieg kontroli** – W żadnej kontrolowanej jednostce, a także w żadnej jednostce w której zasięgano informacji w trybie przewidzianym w art.29 pkt.2 lit.f ustawy o NIK<sup>3</sup>, nie wystąpiły trudności w dokonywaniu ustaleń w zakresie objętym programem kontroli. Nie było przypadków odmowy podpisania protokołów lub zgłaszania zastrzeżeń przewidzianych w art.55 ust.1 i art.61 ust.1 tej ustawy.

## **2. Synteza ustaleń kontroli i ocen kontrolowanej działalności**

**2.1.** W ramach kontroli analizie poddano przebieg i skutki postępowań oddłużeniowych przeprowadzonych w ostatnich 3 latach, stwierdzając, że były one realizowane głównie w trybie postępowania układowego i w mniejszym stopniu

---

<sup>1</sup>Roczniki statystyczne za lata 1992, 1993, 1994 i 1995; "Informacja o sytuacji społeczno-gospodarczej kraju w roku 1995" GUS, Warszawa, 30 stycznia 1996 r.

<sup>2</sup>Informacja o wynikach kontroli prywatyzacji przez restrukturyzację finansową jednostek państwowych, Warszawa, wrzesień 1996 r., nr ew. 50/96/A9542; Informacja o wynikach kontroli oddłużania przedsiębiorstw państwowych, Warszawa, maj 1996 r., nr ew. 27/96/A9539 i Informacja o wynikach kontroli wykonywania przez banki z udziałem kapitału państwowego (w tym jednoosobowe spółki Skarbu Państwa) zadań wynikających z ustawy o restrukturyzacji finansowej przedsiębiorstw i banków, Warszawa, czerwiec 1996 r. nr ew. 32/52/A/94/96.

<sup>3</sup>Ustawa z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli (Dz.U. z 1995 r., Nr 13, poz.59 ze zm.).

bankowego postępowania ugodowego. Stwierdzono przy tym, że były stosowane również inne formy zmniejszania zobowiązań publicznoprawnych.

Wśród skontrolowanych jednostek w 6 przeprowadzono redukcję zobowiązań na drodze postępowania układowego<sup>4</sup>, a w 2 w trybie bankowego postępowania ugodowego. W latach 1994-1996 (trzy kwartały) wartość zobowiązań w kontrolowanych jednostkach zmniejszono w tych obydwu formach oddłużenia o 647 mln zł, z tego w postępowaniu układowym o 585 mln zł, a w bankowym postępowaniu ugodowym o 62 mln zł (str.19-23 nin.inf.).

Przy zastosowaniu innych form oddłużenia obejmujących zobowiązania publicznoprawne zostały one zmniejszone o ok. 400 mln zł (str. 26-27 nin.inf.).

Jak z powyższego wynika, redukcja zobowiązań wyniosła ogółem ponad 1.000 mln zł. W wyniku postępowań oddłużeniowych prowadzonych jednocześnie przez inne podmioty, należności skontrolowanych jednostek zredukowane zostały o 218 mln zł (str.19 nin.inf.).

**2.2.** Przebieg postępowania układowego i bankowego postępowania ugodowego był z reguły realizowany przez okres dłuższy niż 1 rok, co częściowo było spowodowane trudnościami w przygotowaniu list wierzytelności przez oddłużane podmioty. Świadczy to m.in. o braku bieżącego uzgadniania przez służby księgowe tych podmiotów sald wierzytelności. Stwierdzono przy tym szereg innych nieprawidłowości w systemach księgowania zobowiązań (str.20, 21 nin.inf.).

**2.3.** Ustalono przypadki nierzetelnego sporządzania wniosków o rozpoczęcie postępowania układowego, polegające na ujmowaniu w spisach wierzycieli i wierzytelności zobowiązań publicznoprawnych z tytułu składek ubezpieczeniowych. Koniecznym było więc korygowanie list wierzytelności (str. 20, 21 nin.inf.).

W toku realizacji niektórych układów miały miejsce działania sprzeczne z postanowieniami art.29 i art.39 rozporządzenia Prezydenta RP prawo o postępowaniu układowym<sup>5</sup>, polegające na regulowaniu, po rozpoczęciu postępowania, a przed uprawomocnieniem się układu, wierzytelności nim objętych. Zmieniano również bez zgody sądu listę wierzytelności. Wystąpiły przypadki nie przestrzegania wymogu uzyskania zgody nadzorcy sądowego przy rozporządzaniu majątkiem, co było sprzeczne z postanowieniami art.28 cyt. prawa o postępowaniu

---

<sup>4</sup>Przy uwzględnieniu liczby skontrolowanych kopalń będących obecnie zakładami spółek węglowych podmiotów uczestniczących w postępowaniu układowym było 15.

<sup>5</sup>Patrz przypis 6 na str.12.

układowym. Jednym z takich przypadków był zakup za 7.673 tys.zł zakładu wzbogacania mialu (str.21 nin.inf.).

**2.4.** W obydwu badanych podmiotach, których zobowiązania były przedmiotem bankowego postępowania ugodowego, redukcja zobowiązań wyniosła od 70% do 90% należności głównej, przy odstąpieniu dochodzenia odsetek przez wierzycieli. Obydwie ugody były przedmiotem postępowania sądowego w związku z wniesieniem sprzeciwu przez wierzycieli (str.22 nin.inf.).

W jednym z dwóch badanych podmiotów uczestniczących w bankowym postępowaniu zarząd oddłużanej spółki nie wystąpił w toku postępowania o wskazanie akcji Skarbu Państwa przeznaczonych do objęcia przez wierzycieli, co spowodowało, że układ nie został zatwierdzony do czasu sporządzenia nin. informacji (str.22 nin.inf.).

**2.5.** W ocenie kierowników wszystkich badanych jednostek, osiągnięta redukcja zadłużenia była wręcz konieczna dla zapobieżenia ich upadłości. Jak jednak wynika z ustaleń kontroli, w żadnym wypadku oddłużenie nie było zasadniczym elementem uzyskania trwałej poprawy sytuacji ekonomicznej podmiotu, którego zobowiązania zostały zredukowane. Oddłużone podmioty ponosiły nadal straty na działalności podstawowej, i we wszystkich przypadkach nastąpił ponowny wzrost zobowiązań, nawet do poziomu wyższego niż przed zawarciem układu lub ugody. Przyczyną tego był fakt, że osiągnięta w wyniku oddłużenia poprawa sytuacji ekonomicznej nie spowodowała zmniejszenia strat ponoszonych na podstawowych formach działalności bieżącej, tj. sprzedaży towarów i usług. Natomiast realizacja procesu oddłużania w krótkich okresach czasu przyniosła dodatnie efekty w zakresie operacji finansowych (str.20-23 nin.inf.).

**2.6.** Istotnym elementem podtrzymywania funkcjonowania, często bardzo mało efektywnych, państwowych podmiotów gospodarczych była redystrybucja środków dokonywana przez przedsiębiorstwa użyteczności publicznej, reprezentowane w zbiorze badanych jednostek przez spółkę dystrybucyjną energii elektrycznej (Będziński Zakład Elektroenergetyczny S.A.) i przedsiębiorstwo gospodarki wodnej (Wojewódzkie Przedsiębiorstwo Wodociągów w Katowicach). Obydwa wymienione przedsiębiorstwa dopuszczały do powstawania przeterminowanych zobowiązań wielkich odbiorców, a także częściowo je umarzały. Stosowane ulgi były rekompensowane w systemie cen rozliczeniowych – bez względu na formalną podstawę ustalania – a także specjalnych umów lub dotacji (str. 24-25 nin.inf.). O roli organu założycielskiego Wojewódzkiego Przedsiębiorstwa Wodociągów

w Katowicach, którym był Wojewoda Katowicki, w tych działaniach świadczy m.in., że umorzenie przez nie należności jednego z przedsiębiorstw było warunkiem otrzymania dotacji od Wojewody na kontynuację budowy zbiornika wodnego Dzieńkowice, będącego inwestycją centralną (str. 25 nin.inf.).

**2.7.** U wierzycieli redukowanie należności doprowadziło do pogorszenia wyników finansowych i pociągnęło za sobą trudności ekonomiczne, nawet pomimo silnej pozycji rynkowej niektórych z nich. Towarzyszyło temu obniżenie podstawy wymiaru podatku dochodowego od osób prawnych. Powstawały trudności w spłacie przez wierzycieli własnych zobowiązań, co zmuszało ich do zaciągania kredytów bądź zapłaty odsetek od zobowiązań przeterminowanych. Poprawa kondycji dłużników będąca, jak to stwierdzono, okresowym zjawiskiem, nie wpłynęła na zwiększenie popytu na dostawy usług i towarów wierzycieli (str. 29-30 nin.inf.).

**2.8.** Redukowanie zobowiązań publicznoprawnych stanowiło znaczny udział w oddłużeniu dużych podmiotów gospodarczych będących jednoosobowymi spółkami Skarbu Państwa. Kontrola nie stwierdziła nieprawidłowości w umorzeniu bądź odroczeniu spłaty tych zobowiązań. Ustalono jednak, że podjęcie decyzji o zastosowaniu tego rodzaju ulg nie było związane z wykorzystaniem możliwości skutecznego oddziaływania na dłużnika mającego na celu poprawę jego sytuacji gospodarczej (str.26-27 nin.inf.).

**2.9.** Realizacja spłat i zobowiązań wynikających z zawartych układów i ugód przebiegała na ogół terminowo i w ustalonej wysokości rat. W toku kontroli stwierdzono przypadki opóźnień w ich regulowaniu i inne nieprawidłowości, które nie prowadziły zresztą do naruszenia istoty porozumień, tj. spłaty zredukowanych zobowiązań. W Hucie "Katowice" S.A. na 300 zbadanych przypadków spłaty, stwierdzono uchybienia terminów w 20 przypadkach, przy czym powodem ich były pewne, wynikające z korekty sald, zmiany wierzytelności i brak informacji o rachunkach bankowych (str. 28-29 nin.inf.).

**2.10.** Nieprawidłowe dokumentowanie operacji księgowych związanych z redukcją zadłużenia wystąpiło również w Będzińskim Zakładzie Elektroenergetycznym S.A., w którym Zarząd dopuścił do naruszenia przez służbę księgową §40 rozporządzenia Ministra Finansów o rachunkowości<sup>6</sup>, przez nie utworzenie właściwej rezerwy na

<sup>6</sup>Dz.U. z 1991 r. Nr 10, poz.35; z 1991. Nr 124, poz.554; z 1992. Nr 96, poz.476; z 1993. Nr 46, poz.208, z 1994 r. Nr 94, poz.457.

należności nieściągalne. Utworzenia rezerwy na ten cel prowadziłyby do wykazania straty na koniec 1994 r. zamiast rzekomego zysku brutto i netto (str.25 nin.inf.).

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Chorzowie nie ujął w księgach rachunkowych operacji gospodarczych polegających na przyjęciu 9.181 tys.zł od 9 podmiotów w trybie cesji należności i nie zaksięgowaniu uzyskanej kwoty 7.383 tys.zł. Obowiązek ujęcia w księgach rachunkowych tej operacji wynikał z §5 ust.1 pkt 1 cyt. rozporządzenia Ministra Finansów, a następnie, wobec braku skorygowania zapisu, art.20 ust.1 ustawy o rachunkowości<sup>7</sup> (str.27 nin.inf.).

**2.11.** Dłużnicy opracowywali różnego rodzaju dokumenty programowe, mające na celu wykazanie możliwości sanacji własnej sytuacji gospodarczej. Należy podkreślić, że dla otwarcia postępowania układowego nie jest obligatoryjnie wymagane przedstawianie programu naprawczego. Nie stwierdzono aby te dokumenty, przedstawiane w przypadku układu na życzenie sądu, budziły zastrzeżenia zgłaszane w toku postępowań oddłużeniowych. Z reguły uwzględniano w dokumentach programy, których realizacja nie miała większego wpływu na wyniki finansowo-ekonomiczne, bądź przedsięwzięcia, które nie miały szans zrealizowania. Między innymi dla znajdującej się w trudnej sytuacji KWK "Rozbark" w programie Bytomskiej Spółki Węglowej S.A. przewidziano modernizację kotłowni. Natomiast w Gliwickich Zakładach Materiałów Ogniotrwałych z 8 przedsięwzięć przedstawionych przez dłużnika zrealizowano tylko 2 (str. 21-22 nin.inf.).

---

<sup>7</sup>Dz.U. z 1994 r. Nr 121, poz.591.

### **3. Uwagi i wnioski**

**3.1.** Stosowane procedury oddłużania prowadziły do redukcji zadłużenia największych i najmniej efektywnych gospodarczo podmiotów w grupie jednostek objętej kontrolą. Były to wyłącznie państwowe osoby prawne, tj. jednoosobowe spółki Skarbu Państwa. Procesy oddłużeniowe prowadzone w trybie postępowania układowego i bankowego postępowania ugodowego były wspomagane w bardzo wydajny sposób – porównywalny z zasadniczymi procedurami oddłużeniowymi – bezpośrednio przez zaangażowanie środków budżetowych lub przez rezygnację z części dochodów budżetowych. Towarzyszyło temu ustalanie dogodnych terminów spłat zobowiązań budżetowych.

**3.2.** Stwierdzono, że procedura układowa, nie uzależnia w dostatecznym stopniu uzyskania przez dłużnika korzyści od przedstawienia przez niego realnych założeń, mających na celu osiągnięcie poprawy własnej sytuacji gospodarczej. Przepisy prawne, które regulują to postępowanie zostały pozytywnie sprawdzone w warunkach ustabilizowanej gospodarki rynkowej i tylko incydentalnie występującego zagrożenia upadłością. W okresie transformacji gospodarczej skala występującego zjawiska niespłacanych wierzytelności wymaga jednak zastosowania pewnych modyfikacji. Zmiany prawa o postępowaniu układowym winno się prowadzić w kierunku określenia warunków, które musi spełnić dłużnik dla skorzystania z dobrodziejstwa tego postępowania.

**3.3.** Obok zasadniczych procedur oddłużeniowych stosowane były, bez kompleksowej analizy sytuacji oddłużanych podmiotów, różnorodne zwolnienia i ulgi w regulowaniu zobowiązań publicznoprawnych. Są to jednostkowe decyzje organów skarbowych i administracyjnych oraz innych, np. w odniesieniu do funduszy celowych lub organów samorządowych wobec zobowiązań w stosunku do budżetów gmin.

**3.4.** Dotychczasowe działania, których skutkiem była redukcja zadłużenia, nie wywołały pożądanych procesów restrukturyzacji, a nawet mogą sprzyjać próbom utrwalenia funkcjonowania bez istotnych zmian podmiotów słabo dostosowanych do wymogów gospodarki rynkowej, a wspieranych działaniami o charakterze administracyjnym.

**3.5.** Ponieważ rozpoczynanie bankowych postępowań ugodowych było możliwe do dnia 19 marca 1996 r., ustalenia dotyczące tej procedury zostały wykorzystane do wniosków ujętych w nin. rozdziale w ograniczonym zakresie, o ile zachowały

aktualność dla innych form oddłużenia. Ustalenia kontroli w zakresie tego postępowania powinny być jednak brane pod uwagę przy kontynuowaniu rozpoczętych postępowań i realizacji zawartych ugód.

Podstawową formą oddłużenia pozostaje obecnie postępowanie układowe oraz redukcja zobowiązań wobec budżetu państwa i budżetów gmin. Dla tych więc postępowań zostały sformułowane poniżej zamieszczone wnioski, które zdaniem Najwyższej Izby Kontroli mogą przyczynić się do poprawy sytuacji w przedmiotowym zakresie.

\*

\*

\*

Biorąc pod uwagę wyniki kontroli, celowym jest:

- rozważenie przez Ministra Skarbu Państwa zasadności nowelizacji prawa o postępowaniu układowym poprzez wprowadzenie w art.19 §1, obowiązku dołączania przez państwowe osoby prawne do podania o otwarcie postępowania układowego założeń uzdrowienia gospodarki dłużnika,
- wzmożenie przez Ministra Skarbu Państwa i wojewodów nadzoru nad realizacją układów i ugód oraz wykorzystaniem skutków innych działań ułatwiających spłatę zadłużenia bądź jego redukcję, w państwowych podmiotach gospodarczych i podmiotach działających z udziałem Skarbu Państwa,
- wykorzystywanie przez Ministra Skarbu Państwa, Ministra Finansów i wojewodów procesów oddłużania prowadzonych z udziałem środków budżetowych do faktycznej poprawy sytuacji gospodarczo-finansowej dłużników wspomaganych tymi środkami,

*Wpływ postępowania oddłużeniowego na sytuację finansowo-ekonomiczną podmiotów gospodarczych w województwie katowickim*

- wzmożenie przez organy skarbowe kontroli nad przestrzeganiem przez oddłużane jednostki obowiązujących przepisów określających zasady księgowego dokumentowania operacji i skutków redukcji zadłużenia,
- wzmożenie nadzoru przez Ministra Finansów nad podejmowaniem i wykonywaniem decyzji w sprawach zmniejszania zobowiązań publiczno-prawnych oddłużanych podmiotów gospodarczych.

## II CZĘŚĆ SZCZEGÓŁOWA

### 1. Charakterystyka stanu prawnego

**1.1.** Podstawową, najczęściej stosowaną i mającą największe znaczenie była procedura postępowania układowego<sup>8</sup> stosowana do podmiotów o różnej formie własności, które nie spłacały długów.

Celem generalnym postępowania układowego jest umożliwienie dłużnikowi wywiązania się z jego zobowiązań o charakterze cywilnoprawnym, a w konsekwencji zapobieżenie upadłości.

Podstawą otwarcia postępowania układowego, stosownie do art.1 cyt. rozporządzenia, jest wystąpienie z żądaniem jego otwarcia przez podmiot gospodarczy. Przesłankami otwarcia postępowania układowego w myśl rozporządzenia są majątkowe i niezależne od dłużnika okoliczności, wskutek których zaprzestał on płacenia długów, bądź przewidywane przez niego w najbliższej przyszłości zaprzestanie płacenia długów.

Korzyści osiągnięte przez dłużnika w wyniku wszczęcia postępowania, a w szczególności wskutek zawarcia układu, mogły polegać m.in. na odroczeniu płatności długów, redukcji długu połączonej z rozłożeniem spłat na raty. Zapobieżenie upadłości dłużnika leży też niewątpliwie w interesie wierzycieli, zainteresowanych w stworzeniu dłużnikowi możliwości spłaty części przysługujących im należności.

Zgodnie z art.4 rozporządzenia wyłączone są z postępowania układowego następujące wierzytelności:

- podatki i opłaty oraz świadczenia pieniężne, do których stosuje się przepisy o zobowiązaniach podatkowych, z odsetkami za zwłokę i kosztami egzekucyjnymi,<sup>9</sup>
- należności z tytułu ubezpieczeń społecznych i obowiązkowych ubezpieczeń majątkowych, bieżące i zaległe za rok poprzedzający otwarcie postępowania,<sup>10</sup>
- należności z tytułu umowy o pracę,
- należności zabezpieczone zastawem,

<sup>8</sup>Rozporządzenie Prezydenta RP z dnia 24 października 1934 r. prawo o postępowaniu układowym (Dz.U. NR 93, poz.836; zm z 1950 r. Nr 38, poz.349, z 1990 r. Nr 55, poz.320).

<sup>9</sup> Patrz: ustawa z dnia 19 grudnia 1980 r. o zobowiązaniach podatkowych (Dz.U. Nr 27, poz.111 z późn.zm.).

<sup>10</sup> Patrz: orzeczn. SN z 5.10.1993 r., III CZP 192/93 (OSNCP 1994 r. Nr 4, poz.79), ustawa z dnia 28 lipca 1990 r. o działalności ubezpieczeniowej (Dz.U. Nr 59, poz.344 z późn.zm.).

- należności z tytułu umowy o rentę lub o dożywocie oraz o alimenty,
- należności zabezpieczone hipoteką z wyjątkiem hipotek, uzyskanych w ostatnim miesiącu przed otwarciem postępowania układowego.<sup>11</sup>

Również postępowaniem nie mogą być objęte roszczenia o wydanie mienia, które w razie upadłości byłoby wyłączone z masy upadłości.

Należy zaznaczyć, że dłużnik nie mający przedsiębiorstwa w Polsce nie może żądać otwarcia postępowania układowego, ze względu na brak jurysdykcji krajowej sądów polskich.

Przyrzeczenie dłużnika o którym mowa w art.10 cyt. rozporządzenia odnosi się do majątku dłużnika oraz wymienienia wierzycieli i jego dłużników, które może być nakazane przez sąd z urzędu lub na wniosek wierzyciela.

Zbieg wniosków dłużnika o otwarcie postępowania układowego oraz wniosku wierzyciela o ogłoszenie upadłości, o którym mowa w art.15 rozporządzenia, sąd właściwy rozpatruje łącznie. Należy zauważyć, że zgłoszenie przez dłużnika podania o otwarcie układu nie stoi na przeszkodzie w ogłoszeniu upadłości dłużnika.

Otwarcie postępowania układowego następuje w drodze wydanego przez sąd postanowienia o otwarciu postępowania układowego, w którym sąd wyznacza także sędziego-komisarza i nadzorcę sądowego oraz terminy sprawdzenia wierzytelności. Warunkiem wszczęcia postępowania jest uprzednie wniesienie przez dłużnika do sądu podania o otwarcie postępowania układowego.

Z datą otwarcia postępowania układowego aż do czasu prawomocnego rozstrzygnięcia co do układu lub umorzenia postępowania ograniczeniu ulegają prawa dłużnika, w zakresie rozporządzania przez niego swoim majątkiem i dokonywania czynności prawnych oraz ograniczeniu ulegają prawa jego wierzycieli. Od dnia otwarcia postępowania, aż do prawomocnego zakończenia postępowania, dłużnik nie może bez zgody nadzorcy sądowego rozporządzać swoim majątkiem ani zaciągać zobowiązań przekraczających zwykły zarząd, nie może spłacać długów objętych postępowaniem, nie może zbywać ani obciążać swoich praw, wpisanych do ksiąg i rejestrów. Czynności prawne dokonane bez uzyskania zgody nadzorcy są w stosunku do wierzycieli bezskuteczne, jeżeli druga strona czynności prawnej wiedziała, że dłużnik

---

<sup>11</sup> Patrz: ustawa z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (Dz.U. Nr 19, poz.147 z późn.zm.), także orzeczn. SN z 18.02. 18.02.1938 r., C I 127/37 i orzeczn. SN z 5.10.1993 r., III CZP 132/93 (OSNCp 1994 r., Nr 4, poz.79).

przekroczył granice zwykłego zarządu. Dotyczy to również sytuacji, w których nadzorca sprzeciwił się dokonaniu tych czynności.

Fakt wciągnięcia wierzytelności na listę wywołuje skutki prawne, polegające na uprawnieniu wierzyciela do udziału w Zgromadzeniach Wierzycieli i głosowaniu nad układem oraz legitymuje wierzyciela do zgłoszenia wniosku o uchylenie układu w trybie art.74 rozporządzenia. Jednocześnie suma wierzytelności wciągnięta na listę określa granice uprawnień wierzyciela<sup>12</sup> w głosowaniu nad propozycjami układowymi.

**1.2.** W zbiorze badanych jednostek stosunkowo mniejsze znaczenie od postępowania układowego miało bankowe postępowanie ugodowe<sup>13</sup>. Stosowano je do restrukturyzacji jednoosobowych spółek Skarbu Państwa, przedsiębiorstw państwowych lub spółek w których akcje będące własnością Skarbu Państwa, przedsiębiorstw państwowych lub jednoosobowych spółek Skarbu Państwa, stanowią łącznie więcej niż 50%, które nie spłacały długu lub przewidywały niespłacenie długu. Postępowanie to w części dotyczyło również Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa.

Szczegółowym celem ustawy było zapobieżenie upadłości dłużnika przez jego restrukturyzację, czego instrumentem miało być uzależnienie rozpoczęcia postępowania przez organ je prowadzący (bank), od przedstawienia przez dłużnika programu uzdrowienia jego gospodarki.

Ustawa wprowadzając postępowanie koncyliacyjne miała również na celu zarówno rozwiązanie problemu ekonomicznego, jak i prawnego, tzw. "złych długów" oraz stworzenie środków ograniczających zjawisko określone pojęciem "zatory płatnicze". Jednym z elementów odróżniających bankowe postępowanie ugodowe od postępowania układowego było przyznanie bankom decydującej roli w kierowaniu postępowaniem ugodowym i nadzorowaniu przebiegu wykonywania postanowień ugody. Do pozostałych elementów wpływających na szczególny charakter prawny bankowego postępowania ugodowego zaliczyć należy m.in. periodyczny charakter wprowadzającej je ustawy i ograniczoną listę uprawnionych do wnioskowania o jego wszczęcie. Podobnie jak w postępowaniu układowym, rozpoczęcie procedury bankowego postępowania ugodowego następowało na wniosek dłużnika, jednakże samo wszczęcie postępowania było uzależnione od jednostronnej i niezależnej decyzji banku. Do przesłanek wszczęcia bankowego postępowania ugodowego należał m.in.

<sup>12</sup> Patrz: art.57, 61 i 74 rozporządzenia.

<sup>13</sup>Ustawa z 3 lutego 1993 r. o restrukturyzacji finansowej przedsiębiorstw i banków oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U. Nr 108, poz.486; Nr 134, poz.646 z 1993 r., Nr 5, poz.25, Nr 52, poz.235, Nr 106, poz.496, Nr 118, poz.561 z 1995 r.).

fakt zaprzestania płacenia długów wobec banku przez dłużnika bądź przewidywanie takiej sytuacji przez niego w przyszłości, na co wskazywały np. jego trudności finansowe, handlowe bądź produkcyjne.

Odmienne od prawa układowego ustawa o bankowym postępowaniu ugodowym nie uzależniała wszczęcia postępowania od wystąpienia "wyjątkowych" i od dłużnika niezależnych okoliczności. W ramach ugody bankowej, stanowiącej szczególny rodzaj umowy, możliwe było uregulowanie warunków częściowej bądź całkowitej spłaty zobowiązań dłużnika. Dotyczyć one mogły m.in. odroczenia terminów płatności, obniżenia oprocentowania wierzytelności, zaniechania oprocentowania, przejściowego kapitalizowania należnych odsetek, rozłożenia w czasie spłaty odsetek i kapitału, zamianę części lub całości wierzytelności na akcje, umorzenia wierzytelności, udzielenia nowych pożyczek, kredytów lub gwarancji kredytowych.

**1.3.** Niezależnie od procedur określonych w postępowaniu układowym, upadłościowym i bankowym postępowaniu ugodowym, bardzo ważnym czynnikiem w postępowaniu oddłużeniowym, w badanym zbiorze jednostek, okazały się zwolnienia i różnorodne ulgi w spłacie zobowiązań wobec budżetu państwa, budżetów gmin i funduszy celowych, stosowane wobec państwowych osób prawnych.

Jak ustalono, najważniejszymi pozycjami w tej grupie wierzytelności były wierzytelności z tytułu podatków, opłat i składek na ubezpieczenia społeczne umarzane bądź prolongowane państwowym osobom prawnym na podstawie ustawy o zobowiązaniach podatkowych oraz rozporządzenia wykonawczego Ministra Finansów<sup>14</sup>. Podstawę prawną przy umarzaniu odsetek od zaległych opłat eksploatacyjnych w przedsiębiorstwach górniczych, w oparciu o którą właściwe organy administracji dokonywały tych umorzeń, stanowił art.12 ustawy o zmianie Prawa górniczego<sup>15</sup>, a po wejściu w życie ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. prawo geologiczne i górnicze<sup>16</sup> art.84 ust.6, 7 i 8 tejże ustawy.

Stosownie do art.14 ust.1 i 2 ustawy budżetowej na rok 1995<sup>17</sup> ustalono dotacje budżetowe na restrukturyzację zadłużenia z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne dla przedsiębiorstw państwowych i spółek z udziałem Skarbu Państwa w stosunku do

---

<sup>14</sup>Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 31 grudnia 1989 r. w sprawie wykonania niektórych przepisów ustawy o zobowiązaniach podatkowych (Dz.U. z 1990 r. Nr 1, poz.4) i rozporządzenie z 9 stycznia 1995 r. Ministra Finansów w sprawie jak poprzednie (Dz.U. Nr 7, poz.33).

<sup>15</sup>Ustawa z dnia 9 marca 1991 r. o zmianie Prawa górniczego (Dz.U. z 1991 r. Nr 31, poz.128).

<sup>16</sup>Dz.U. Nr 27, poz.98

<sup>17</sup>Dz.U. z 1995 r. Nr 27, poz.141.

których do dnia 31 grudnia 1994 r. uprawomocniły się postanowienia sądu o zatwierdzeniu układu, bądź ugoda bankowa. W myśl rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie określenia terminów składania wniosków, zasad podziału i trybu przekazywania dotacji budżetowej na restrukturyzację zadłużenia z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne,<sup>18</sup> restrukturyzacją było objęte zadłużenie powstałe do dnia uprawomocnienia postanowienia o zatwierdzeniu układu lub do dnia uprawomocnienia się ugody bankowej.

Odnotowano również przypadki umarzania przez jednostki państwowe należności od państwowych osób prawnych i innych podmiotów na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 15 września 1982 r. w sprawie zasad umarzania i udzielania ulg w spłacie należności państwowych.<sup>19</sup>

Przedstawione wyżej podstawy prawne odraczania i umarzania należności publicznoprawnych i przyznawania dotacji budżetowych na restrukturyzację zadłużenia nie wyczerpują wszystkich podstaw umożliwiających wspomaganie państwowych podmiotów gospodarczych w zakresie poprawy ich kondycji finansowej. W jednoosobowych spółkach Skarbu Państwa na podstawie przepisów ustawy z dnia 19 lipca 1991 r. o oprocentowaniu kapitału w jednoosobowych spółkach Skarbu Państwa<sup>20</sup> organy reprezentujące Skarb Państwa w uzgodnieniu z Ministrem Finansów - na umotywowany wniosek spółki - mogły w drodze decyzji przenieść odsetki od kapitału akcyjnego lub ich część na kapitał rezerwowy, o ile spółka wykonywała inwestycje mające na celu restrukturyzację przedsiębiorstwa.

Należy zaznaczyć, że przepisów umożliwiających zaniechanie poboru niektórych podatków i innych należności, do których mają zastosowanie przepisy o zobowiązaniach podatkowych<sup>21</sup>, nie można było stosować do podatników w stosunku do których wszczęto bankowe postępowanie ugodowe lub zawarto taką ugodę.

## **2. Uwarunkowania ekonomiczno-organizacyjne**

Zmianom w systemie ekonomicznym Polski przy przechodzeniu do gospodarki rynkowej towarzyszy m.in. znaczny wzrost zobowiązań podmiotów gospodarczych.

---

<sup>18</sup>Dz.U. z 1995 r. Nr 59, poz.307.

<sup>19</sup>Dz.U. z 1982 r. Nr 30, poz.211.

<sup>20</sup> Dz.U. z 1991 r. Nr 75, poz.330.

<sup>21</sup> M.P. z 1994 r. Nr 18, poz.137.

*Wpływ postępowania oddłużeniowego na sytuację finansowo-ekonomiczną podmiotów gospodarczych w województwie katowickim*

Dynamika tego wzrostu była szczególnie wysoka dla dużych zakładów przemysłowych, z których ponad 20% działa na terenie województwa katowickiego. Na terenie województwa katowickiego wytwarzane jest ok. 15% PKB.

W latach 1989-1992 na wyniki finansowe przedsiębiorstw znaczny wpływ miały działania zmierzające do uporządkowania relacji cenowych. W tym samym czasie jednym z głównych priorytetów polityki pieniężnej stało się zapewnienie realnie dodatniej stopy procentowej kredytów. W latach 1990-1994 złoty był czterokrotnie skokowo dewaluowany. Niezależnie od tak przeprowadzonych dewaluacji z dniem 15 października 1991 r. wprowadzono mechanizm kroczącej dewaluacji złotego względem przyjętego koszyka walut. W tych warunkach zaciąganie zobowiązań stało się wygodnym środkiem finansowania majątku przedsiębiorstwa.

Między innymi brak wystarczających działań ze strony przedsiębiorstw w zakresie obniżki kosztów produkcji i drastyczny wzrost kosztów kredytu spowodował, że w 1992 r. wyniki ekonomiczne przedsiębiorstw były najgorsze w całym okresie transformacji. Realizacja przekształceń własnościowych, przeprowadzenie restrukturyzacji technicznej i kapitałowej znacznej liczby przedsiębiorstw, systematyczne zwiększanie wartości zagranicznych inwestycji kapitałowych i doskonalenie długofalowego oddziaływania regulacji prawnych oraz finansowych spowodowało poprawę sytuacji ekonomicznej w kraju.

Według informacji NBP, na podstawie oceny dokonanej przez 15 banków w końcu listopada 1995 r., 5992 podmioty gospodarcze nie posiadały zdolności kredytowej (o 229 jednostek mniej niż w końcu grudnia 1994 r.), z tego ponad połowa (54%) to podmioty, w których liczba zatrudnionych nie przekracza 20 osób.

Na terenie województwa katowickiego na drodze postępowania układowego zmniejszenia zobowiązań dokonano w ponad 100 większych podmiotach gospodarczych. Z wykorzystaniem postępowania ugodowego prowadzono restrukturyzację ok. 30 przedsiębiorstw.

Wyniki kontroli NIK wskazują na to, że w procesie oddłużenia przedsiębiorstw postępowania inne niż układowe czy bankowe ugodowe, mogą mieć większe znaczenie dla osiągania przez nie ostatecznego wyniku finansowego. I tak wyniki kontroli działania mechanizmów rynkowych w spółkach węglowych<sup>22</sup> wskazują, że

---

<sup>22</sup>Informacja o wynikach kontroli funkcjonowania spółek akcyjnych w górnictwie węgla kamiennego w warunkach gospodarki rynkowej. Katowice, maj 1996 r. nr ew.29/96-K-96, patrz również przypis 1.

*Wpływ postępowania oddłużeniowego na sytuację finansowo-ekonomiczną podmiotów gospodarczych w województwie katowickim*

strata górnictwa węgla kamiennego, która w roku 1995 wyniosła 412,8 mln zł byłaby większa, gdyby nie pokrycie z dotacji budżetowej zobowiązań w kwocie 444,5 mln zł z tytułu składek ubezpieczeniowych<sup>23</sup> i zastosowania umorzeń podatkowych w wysokości 320 mln zł. Zmniejszenie zobowiązań z tytułu oddłużenia w trybie postępowania układowego i ugodowego wyniosło w tym samym czasie 130 mln zł.

---

<sup>23</sup>Ujęte w ustawie budżetowej na rok 1995.

### **3. Istotne ustalenia kontroli**

#### **3.1. Zakres i przebieg procedur oddłużeniowych**

W okresie objętym kontrolą umorzono badanym jednostkom na drodze postępowania układowego zobowiązania w łącznej kwocie 585 mln zł, a na drodze bankowego postępowania ugodowego w kwocie 62 mln zł. Równocześnie w wyniku oddłużania innych podmiotów, zredukowano należności tych jednostek o kwotę 218 mln zł oraz w rezultacie ugód bankowych o kwotę 37 mln zł. Badane jednostki w różnym stopniu korzystały z oddłużenia. Największe korzyści uzyskały jednostki przemysłu ciężkiego. Skutki zmniejszenia zobowiązań w tej grupie podmiotów wpłynęły z reguły wyraźnie na doraźną poprawę ich wyniku finansowego, jednak w żadnym badanym przypadku nie były elementem wystarczającym do zasadniczej zmiany sytuacji dłużnika i nie zawsze miały trwały charakter. Towarzyszyło temu długotrwałe prowadzenie postępowania, czego istotną przyczyną okazywały się niejednokrotnie trudności w ustalaniu wierzytelności.

##### **3.1.1. Postępowanie układowe**

Postępowaniem układowym objęto w badanym zbiorze jednostek przedsiębiorstwa górnicze i hutnicze, które charakteryzowały się bardzo wysokim poziomem zobowiązań, przewyższającym znacznie poziom należności tych podmiotów.

Ujemne wyniki finansowe, a co za tym idzie, ujemna rentowność i zyskowność przy braku płynności finansowej, a także występujący niedobór kapitałów własnych, stwarzały przesłanki zagrożenia upadłością wszystkich skontrolowanych podmiotów. Występował jednocześnie przyrost zobowiązań wskazujący na utratę zdolności płacenia długów. I tak:

- osiem kopalń węgla kamiennego, których mienie zostało wniesione do Nadwiślańskiej Spółki Węglowej S.A., zamknęło rok 1992 stratą netto w wysokości 287.973 tys.zł, a rok 1993 – utworzona wówczas Spółka – stratą w kwocie 261.325 tys.zł. Zobowiązania wzrosły z 1.009.988 tys.zł na koniec 1992 r. do 1.244.852 tys.zł na koniec 1993 r. Należności i roszczenia kształtowały się odpowiednio w wysokości 195.973 tys.zł i 367.089 tys.zł.  
Kapitały własne Spółki z 336.156 tys.zł na 1 kwietnia 1993 r., tj. na dzień rozpoczęcia przez nią działalności, obniżyły się do końca tegoż roku do 166.173 tys.zł.  
Podobna sytuacja występowała w Bytomskiej Spółce Węglowej S.A.

*Wpływ postępowania oddłużeniowego na sytuację finansowo-ekonomiczną podmiotów gospodarczych w województwie katowickim*

- Huta "Katowice" rok 1992 zamknęła stratą netto w wysokości 237.485 tys.zł, a w roku 1993 uzyskała co prawda zysk netto w kwocie 17.605 tys.zł, jednak było to już w znacznej mierze rezultatem rozpoczęcia postępowania układowego i związanego z tym wstrzymania naliczania odsetek. W tym czasie bowiem utrzymywał się wysoki poziom kosztów wobec spadku wydajności pracy o 12,3% w stosunku do roku 1990. Należności i roszczenia wzrosły z 220.029 tys.zł na koniec 1992 r. do 394.608 tys.zł na koniec 1993 r.
- W Przedsiębiorstwie Robót Górniczych w Bytomiu rok 1992 zamknięto zyskiem netto w wysokości 1.096 tys.zł, a rok 1993 stratą netto w wysokości 6.210 tys.zł. Należności i roszczenia wzrosły z 14.119 tys.zł na koniec 1992 r. do 24.742 tys.zł na koniec 1993 r. a zobowiązania odpowiednio z 10.243 tys.zł do 21.309 tys.zł.

Postępowaniu układowemu omówionych jednostek towarzyszyły procedury oddłużeniowe dotyczące ich należności, jednak we wszystkich wypadkach kwoty umorzonych zobowiązań znacznie przekraczały kwoty umorzonych należności. Nie stwierdzono istotnych naruszeń przepisów regulujących tryb postępowania układowego. Wystąpiły jednak pewne nieprawidłowości w działaniu oddłużanych jednostek, a sama procedura zawarcia układów była długotrwała. I tak:

- w Nadwiślańskiej Spółce Węglowej S.A. rozpoczęte w sierpniu 1993 r. postępowanie układowe, do którego początkowo zgłoszono wierzytelności w wysokości przekraczającej 540 mln zł zakończone zostało dopiero w październiku 1994 r., przy czym kwota objętych nim wierzytelności obniżona została do 1/3 kwoty początkowo zgłoszonej do układu. Długi okres przygotowania postępowania i poważne ograniczenia objętych nim wierzytelności wynikały m.in. z niewystarczającej dokumentacji księgowej i braku należytego nadzoru w tym zakresie ze strony odpowiedzialnych służb Spółki. Dopuszczono do wystąpienia takich błędów jak np. objęcie postępowaniem układowym zobowiązań publicznoprawnych z tytułu składek ZUS i opłat za gospodarcze korzystanie ze środowiska. Zarząd Spółki dopuścił do naruszania art.29 i art.39 prawa o postępowaniu układowym, regulując po rozpoczęciu postępowania, a przed uprawomocnieniem się układu objęte nim wierzytelności, tj. powstałe przed 2 sierpnia 1993 r. I tak w wyniku dokonania 15 wielostronnych kompensat na kwotę 4.303 tys.zł, objęte układem wierzytelności 11 wierzycieli, zmniejszone zostały po otwarciu postępowania nawet o 50%. Żadna z tych kompensat nie była akceptowana przez nadzorcę sądowego. Nie przestrzegano również wymogu uzyskania zgody nadzorcy przy rozporządzaniu majątkiem trwałym Spółki naruszając art.28 prawa o postępowaniu układowym. Dotyczyło to 4 z 14 analizowanych zmian własności składników majątkowych i wierzytelności o wartości ponad 8.603 tys.zł, w tym m.in. zakupionego za 7.673 tys.zł zakładu wzbogacania miazgi ICRC w KWK "Brzeszcze". Zakupu tego dokonano ponadto z naruszeniem postanowień Statutu Spółki, tj. bez zezwolenia Rady

*Wpływ postępowania oddłużeniowego na sytuację finansowo-ekonomiczną podmiotów gospodarczych w województwie katowickim*

Nadzorczej i bez podjęcia stosownej uchwały przez Zarząd Spółki. Zdolność przerobowa zakładu była wykorzystywana w zakresie od 6% do 20%.

Ustalono również, że przeprowadzono redukcję wierzytelności objętych postępowaniem układowym po upływie terminu wyznaczonego w postanowieniu właściwego sądu. Między innymi w 1995 r. w ten sposób zredukowano o 96,6 tys. zł wierzytelności 5 wierzycieli.

- W latach 1992-1996 (I półrocze) Huta "Katowice" S.A. korzystała z różnych form oddłużenia, m.in. postępowania układowego oraz umorzenia zobowiązań podatkowych i publicznoprawnych.  
Rozpoczęte w marcu 1993 r. postępowanie układowe Spółki zakończone zostało w styczniu 1994 r., przy czym kwota objętych nim wierzytelności obniżona została do 79% kwoty wyjściowej określonej we wniosku, a liczba wierzycieli zmniejszona o 45,5%. Następnie łączna liczba objętych postępowaniem wierzycieli wzrosła do 8.349, tj. o 111% ponieważ Spółka bezpośrednio przed otwarciem postępowania układowego zaciągnęła pożyczki w wysokości od 5 zł do 30 zł od swoich pracowników. Powstała więc grupa wierzycieli związana bezpośrednio ze Spółką, która mając tylko 0,01% udziału w kwocie wierzytelności układowych równocześnie stanowiła 78,4% dopuszczonych do głosowania wierzycieli. Głosowanie tej grupy nastąpiło korespondencyjnie, przy czym koszty uwierzytelnienia stosownych dokumentów poniesione przez Spółkę stanowiły ok. 35% wartości "pożyczek".  
Pomimo uzyskanej pomocy finansowej, Spółka w latach 1993-1996 nie poprawiła swojej sytuacji ekonomiczno-finansowej oraz nie odzyskała płynności finansowej.
- Postanowienie o zatwierdzeniu układu dotyczącego zobowiązań Przedsiębiorstwa Robót Górniczych S.A w Bytomiu uprawomocniło się w dniu 6 czerwca 1995 r., tj. po półtora roku od jego otwarcia, co było korzystne dla dłużnika, gdyż w okresie tym nie naliczano odsetek od objętych nim zobowiązań.  
Zredukowanie w 1995 r. zobowiązań Spółki o 4.205 tys. zł stworzyło lepsze warunki m.in. do działań restrukturyzacyjnych, lecz nie wpłynęło na trwałą poprawę wyniku finansowego.
- W KWK "Rozbark" – zakładzie Bytomskiej Spółki Węglowej S.A. błędnie sporządzono bilans na dzień otwarcia postępowania układowego zaniżając pozycję "zobowiązania" o 500 zł. W programie załączonym do wniosku o otwarcie postępowania układowego ujęto dla tej kopalni modernizację kotłowni. Zadanie to nie zostało zrealizowane i nie miało by zresztą istotnego wpływu na sytuację gospodarczą tej jednostki.

### **3.1.2. Bankowe postępowanie ugodowe**

Do redukcji zadłużenia w trybie bankowego postępowania ugodowego przystąpiły dwa podmioty. Pomimo trudności ekonomicznych obydwie jednostki były przed rozpoczęciem procedury ugodowej w lepszej sytuacji od skontrolowanych jednostek uczestniczących w postępowaniu układowym. Postępowanie ugodowe

okazało się długotrwałą procedurą, a w jednym przypadku złe przygotowanie ugody spowodowało, że nie została zatwierdzona do czasu zakończenia kontroli NIK. I tak:

- na podstawie wniosku Zarządu Gliwickich Zakładów Materiałów Ogniotrwałych Sp. z o.o. z dnia 29 kwietnia 1993 r. Bank Przemysłowo-Handlowy w Krakowie – II Oddział w Gliwicach z dniem 1 lutego 1994 r. wszczął bankowe postępowanie ugodowe, zakończone zawarciem ugody. W związku z wniesieniem sprzeciwu Sąd Rejonowy w Gliwicach postanowieniem z 11 października 1994 r. uchylił ją. Po wniesieniu przez Ministra Sprawiedliwości rewizji nadzwyczajnej i ponownym rozpatrzeniu sprawy, Sąd Rejonowy oddalił sprzeciw wierzycieli, w wyniku czego ugoda stała się prawomocna w dniu 8 września 1995 r. Ugoda objęto zobowiązania Spółki wynoszące na dzień 1 lutego 1994 r. ogółem 19.640 tys.zł umorzone o kwotę 13.748 tys.zł. Pozostałą kwotę (5.892 tys.zł) rozłożono na 15 rat płatnych co kwartał do dnia 30 marca 1999 r. Z programu sanacyjnego przedstawionego do zawarcia ugody nie wykonano 75% zadań o istotnym znaczeniu gospodarczym (tj. zrealizowano tylko 2 z 8 zadań).
- Śląskie Przedsiębiorstwo Przemysłu Mięsnego S.A., którego akcjonariuszami są Narodowe Fundusze Inwestycyjne, Skarb Państwa oraz pracownicy Spółki, po przeprowadzonym postępowaniu ugodowym podpisało ugodę z dnia 29 kwietnia 1996 r., która objęła zobowiązania Spółki w łącznej kwocie 44.328 tys.zł i w przypadku jej zrealizowania spowoduje zmniejszenie się zobowiązań o 31.120 tys.zł, z czego część ma zostać zamieniona na akcje Spółki i udziały w spółkach utworzonych na bazie jej majątku. Możliwość taką przewiduje art.16 ust.3 ustawy o restrukturyzacji finansowej przedsiębiorstw i banków oraz o zmianie niektórych ustaw. Jednak dopiero w czerwcu 1996 r. Spółka wystąpiła z pismem do Ministra Przekształceń Własnościowych, będącego wówczas dysponentem 25% akcji Spółki stanowiących własność Skarbu Państwa, w którym powołując się na zawartą ugodę bankową prosiła o wskazanie akcji Skarbu Państwa, przeznaczonych do objęcia przez wierzycieli.

### **3.1.3. Inne formy oddłużenia**

Na 21 badanych jednostek 7 nie wystąpiło z inicjatywą zawarcia układu lub ugody, nie oznacza to jednak, że podmioty te nie starały się i nie uzyskiwały ulg w regulowaniu zobowiązań, w tym budżetowych.

W dwóch jednostkach z grupy podmiotów nie występujących o wszczęcie postępowania układowego lub bankowego postępowania ugodowego zaistniała sytuacja uzasadniająca ogłoszenie upadłości. I tak:

- Sosnowieckie Przedsiębiorstwo Robót Inżynieryjnych istniejące do 28 lutego 1991 r. jako przedsiębiorstwo państwowe było jednostką dochodową i zamknęło swoje działanie za okres dwóch miesięcy 1991 r. zyskiem netto w wysokości 63.115,28 zł. Po

*Wpływ postępowania oddłużeniowego na sytuację finansowo-ekonomiczną podmiotów gospodarczych w województwie katowickim*

przekształceniu w 1993 r. w spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością, której wszystkie udziały były własnością Skarbu Państwa reprezentowanego przez Ministra Przekształceń Własnościowych, przez cały okres funkcjonowania jej działalność przynosiła stratę. W 1995 r. strata brutto wyniosła 5.186.351,24 zł, zaś strata netto 5.366.351,24 zł. Na dzień rozpoczęcia działalności jako spółki z o.o. wartość aktywów wynosiła 11.822.001,70 zł, a na koniec 1993 r. wartość ta spadła do 6.680.899 zł, przy czym na koniec 1995 r. wartość aktywów wyniosła 4.430.212 zł. Stale wzrastała natomiast wielkość zobowiązań Spółki wobec dostawców oraz budżetu państwa. Na koniec 1994 r. wysokość tych zobowiązań wynosiła 4.344.244 zł, tj. ponad 50% wartości wszystkich aktywów Spółki, zaś na koniec roku 1995 wartość zobowiązań osiągnęła poziom 6.913.460 zł i przekroczyły one o ponad 56% wartość jej aktywów. Mimo tak poważnych problemów ze wzrostem zobowiązań, Zarząd nie podjął działań mających na celu ich zredukowanie, na przykład w drodze postępowania układowego.

Zarząd Spółki mimo posiadania już w marcu 1995 r. informacji księgowych o stanie finansowym przedsiębiorstwa, nie wszczął kroków określonych w art.5 §2 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 października 1934 r. – Prawo upadłościowe (t.j. Dz.U. Nr 118 z 1991 r., poz.512), tj. nie wystąpił do sądu z wnioskiem o ogłoszenie upadłości Spółki. Wniosek został zgłoszony dopiero w toku kontroli NIK.

- W Przedsiębiorstwie Państwowej Komunikacji Samochodowej w Tychach wynik finansowy w ostatnich 4 latach był ujemny. Wartość funduszy własnych Przedsiębiorstwa w omawianym okresie zmniejszyła się o 15,6% na skutek pokrycia poniesionych strat. Stan ten - wskazujący na złą kondycję ekonomiczną Przedsiębiorstwa - był powodem do ustanowienia od 1 stycznia 1996 r. zarządu komisarycznego, a w sierpniu 1996 r. do wszczęcia przez Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej postępowania przygotowawczego w sprawie likwidacji Przedsiębiorstwa.

Zobowiązania Przedsiębiorstwa - wynoszące na dzień 30 czerwca 1996 r. 382 tys.zł nie były objęte postępowaniem układowym lub bankowym postępowaniem ugodowym. Miały miejsce natomiast inne formy zmniejszenia zobowiązań, które polegały na zaniechaniu poboru części podatku od nieruchomości oraz części podatku od środków transportowych, jak również umorzeniu odsetek od nieterminowej zapłaty podatku od nieruchomości w łącznej kwocie obejmującej wszystkie wyżej wymienione ulgi i wynoszącej 72 tys.zł. Pomimo tych form obniżenia zobowiązań, zadłużenie Przedsiębiorstwa z tytułu zaległości podatkowych od nieruchomości i od środków transportowych wzrosło w I połowie 1996 r. o 73 tys.zł.

Niezależnie od umorzeń, decyzjami prezydenta miasta Tychy odraczane były płatności rat podatku od nieruchomości i od środków transportowych. Odroczenia z reguły przekraczały 110 dni, dochodząc do 230 dni. Udział odroczonej płatności w zobowiązaniach ogółem zwiększył się z 2% w dniu 31 grudnia 1992 r. do 41,7% na dzień 30 czerwca 1996 r. Wymienione wyżej działania w zakresie obniżenia zobowiązań Przedsiębiorstwa nie miały znaczącego wpływu na poprawę jego sytuacji finansowej.

Specyficznymi podmiotami, którym zredukowano należności okazały się Będziński Zakład Elektroenergetyczny S.A. i Górnośląskie Przedsiębiorstwo Wodociągów w Katowicach. Cechą wspólną obydwu jednostek jest uprzywilejowana pozycja jako, praktycznie rzecz biorąc, jedynych dostawców na lokalnym rynku energii elektrycznej i wody. Ma to wpływ na stosunki z odbiorcami i na pokrywanie strat obydwu podmiotów przez system cen ustalanych administracyjnie. I tak:

- wyniki finansowe Będzińskiego Zakładu Elektroenergetycznego S.A. były w głównym stopniu determinowane monopolistycznym charakterem jego działalności statutowej, jako jednostki gospodarczej użyteczności publicznej, zajmującej się przetwarzaniem, przesyłaniem i sprzedażą detaliczną energii elektrycznej – zakupionej głównie od Polskich Sieci Elektroenergetycznych S.A. w Warszawie (PSE S.A.). W szczególności, stosowana polityka urzędowego ustalania cen zakupu i sprzedaży energii przez Ministra Przemysłu i Handlu, a także zawierane przez Spółkę porozumienia z PSE S.A. w sprawie ulgowych zasad spłaty zobowiązań za zakupioną energię, pozwalały zredukować negatywne skutki wynikające m.in. z zaległości płatniczych odbiorców energii oraz straty poniesione w wyniku prowadzonych przez nich postępowań oddłużeniowych.  
PSE S.A. z mocy porozumienia z dnia 23 grudnia 1993 r. zmniejszyła zobowiązania BZE S.A. za dostarczoną energię elektryczną z 78.180 tys.zł do 40.889 tys.zł. W następnym porozumieniu z maja 1995 r. PSE S.A. stworzyła możliwość zredukowania zobowiązań o 20.583 tys.zł pod warunkiem regularnej spłaty w uzgodnionych ratach pozostałej części należności głównej.
- Należności Górnośląskiego Przedsiębiorstwa Wodociągów w Katowicach w łącznej kwocie 20.284 tys.zł zostały objęte postępowaniami układowymi i ugodowymi. Z kwoty tej, w wyniku zawartych układów i ugód bankowych w 1994 r. i 1995 r. zostało umorzone 8.822 tys.zł.  
Przedsiębiorstwo na podstawie własnych decyzji umorzyło wierzytelności należne mu od zlikwidowanego Wojewódzkiego Zakładu Usług Wodnych w kwocie 236 tys.zł, ponadto nie naliczyło odsetek w kwocie 172 tys.zł od należności głównej. Odstąpienie nastąpiło pod naciskiem Wojewody Katowickiego, który zagroził pokryciem tej należności ze środków przeznaczonych na dotacje dla Przedsiębiorstwa. Odstąpiło ono także od egzekwowania odsetek w kwocie 13.214 tys.zł od innych dłużników (głównie rejonowych przedsiębiorstw wodociągowych).  
Zmniejszenia należności, a także trudności płatnicze dłużników, nie wpłynęły w istotny sposób na pogorszenie sytuacji finansowej Przedsiębiorstwa, bowiem w toku kształtowania cen wody stosowana była kosztowa formuła ich określania. Zwiększone koszty ponoszone przez Przedsiębiorstwo były uwzględniane przy kształtowaniu cen wody. Przedsiębiorstwo otrzymywało również dotacje pokrywające nakłady na prowadzoną przez nie budowę zbiornika wodnego Dzieńkowice.

Faktyczne kredytowanie przez Będziński Zakład Elektroenergetyczny S.A. w szerokim zakresie działalności niewypłacalnych dłużników wpłynęło negatywnie na jego zdolność płatniczą, a mianowicie:

- spowodowało wzrost zadłużenia ogółem, a zwłaszcza pokrycie majątku obrotowego kredytami bankowymi. I tak, wartość obcych środków finansowania majątku zwiększyła się z 34.459 tys. zł na koniec 1992 r. do 136.293 tys. zł na dzień 30 czerwca 1996 r., z czego 50.000 tys. zł przypadało na kredyty bankowe. Na dzień 30 czerwca 1996 r. łączne zadłużenie bieżące i podlegające spłacie z mocy postępowań oddłużeniowych tylko w odniesieniu do 5 największych odbiorców energii elektrycznej (największych dłużników Spółki) wyniosło – 50.628.867 zł. W przeciwieństwie do drobnych odbiorców, którym za niepłacenie rachunków odłączane jest zasilanie, tzw. wielcy odbiorcy korzystają z dobrodziejstwa odraczania egzekucji należności dystrybutora energii elektrycznej, co prowadzi wręcz do przedawnienia roszczeń, jak to ma miejsce w stosunku do zobowiązań KWK "Saturn". W dodatku Zarząd BZE S.A. dopuścił do naruszenia przez służby księgowe postanowień §40 rozporządzenia Ministra Finansów o rachunkowości przez nieutworzenie w 1994 r. rezerwy na należności nieściągalne, co w przypadku właściwego księgowania spowodowałoby wykazanie ujemnego wyniku finansowego.

### **3.2. Zobowiązania publicznoprawne w procesie oddłużania**

Wszystkie skontrolowane jednostki będące państwowymi osobami prawnymi skorzystały w badanym okresie, tj. od 1.01.1993 r. do 30.06. 1996 r. z różnych form dotacji bądź redukowania zobowiązań wobec budżetu państwa i budżetów gmin, a także stosowano wobec nich ulgi w spłacie zobowiązań i odraczano terminy płatności oraz rozkładano je na raty. Łączne skutki finansowe tych działań można oszacować w badanym okresie na od 390 do 400 mln zł.

Kwotę tę należy zwiększyć o utracony przez budżet podatek dochodowy od osób prawnych na skutek zmniejszenia podstawy jego wymiaru w rezultacie redukcji należności – na ogół dobrze funkcjonujących – jednostek. W jednostkach, w których zasięgano informacji, zmniejszenie należnego podatku dochodowego w latach 1993-1995 wyniosło co najmniej 15 mln zł. Nie do pominięcia jest również wsparcie udzielane przy zakupach energii elektrycznej i wody tzw. wielkim odbiorcom, wobec których nie były stosowane środki w postaci wstrzymania dopływu energii czy odłączenia wody.

Przykładami uzyskania znacznego wsparcia budżetowego mogą być następujące jednostki:

*Wpływ postępowania oddłużeniowego na sytuację finansowo-ekonomiczną podmiotów gospodarczych w województwie katowickim*

- Huta "Katowice" S.A. skorzystała z umorzeń zobowiązań podatkowych i publicznoprawnych. Restrukturyzacja zobowiązań publicznoprawnych od 1992 r. do czasu zakończenia kontroli przyniosła Hucie jako zyski nadzwyczajne bądź przychody operacyjne łącznie 72.062 tys.zł. Na ww. efekty składało się głównie umorzenie dywidendy oraz umorzenie odsetek od różnych zobowiązań na rzecz budżetu państwa. Łączna kwota zobowiązań publicznoprawnych objętych restrukturyzacją w ww. okresie wyniosła 580.876 tys.zł, z czego najwyższą kwotę stanowiły zobowiązania wobec ZUS i PFRON, odraczane nawet na 36 miesięcy. Łącznie w latach 1992-1996 (do lipca) różnymi formami restrukturyzacji objęte zostało 1.163,7 mln zł zobowiązań Spółki. Ponadto w toku działań restrukturyzacyjnych nastąpiło umorzenie 267,2 mln zł wierzytelności Spółki oraz warunkowe odroczenie spłat 33,9 mln zł kar za przekroczenie norm ochrony środowiska.
- Nadwiślańska Spółka Węglowa S.A. w wyniku stosowania różnych form wsparcia ze środków budżetowych otrzymała 108.900 tys.zł, a jej zobowiązania publicznoprawne zostały zredukowane o 144.400 tys.zł. Ponadto Spółka uzyskała wydłużenie terminów spłat zobowiązań w kwocie 372.000 tys.zł w przedziale czasowym od dwóch tygodni do pięciu lat. W ramach wspomagania budżetowego Spółka otrzymała dotację w kwocie 37.730 tys.zł na podstawie decyzji Ministra Finansów z dnia 8 listopada 1995 r. Dotacja ta była wyższa od wnioskowanej przez Spółkę i obejmowała szerszy zakres redukcji zobowiązań niż przewidziany w ustawie budżetowej na rok 1995 i §1 cyt. rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 12 maja 1995 r., ponieważ obok dopuszczonego do restrukturyzacji zadłużenia z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne objęto nią również zobowiązania z tytułu składek na Fundusz Pracy.

W stosunku do mniejszych jednostek stosowano ulgi i ułatwienia w regulowaniu zobowiązań publicznoprawnych w znacznie mniejszym zakresie niż opisane w powyższych przykładach. Działania te obejmowały przede wszystkim odroczenia terminów płatności i umorzenia zobowiązań wobec budżetów gmin na mocy odpowiednich decyzji organów samorządowych.

W toku kontroli jednostek górniczych stwierdzono, że nastąpiła zamiana charakteru wierzytelności z publicznoprawnej na wierzytelność handlową, a mianowicie:

- w latach 1992-1993 Zakład Ubezpieczeń Społecznych – Oddział w Chorzowie nie ujął w księgach rachunkowych operacji gospodarczych polegających na przyjęciu zapłaty składek z tytułu ubezpieczenia społecznego w kwocie 9.181.209 zł od 9 podmiotów gospodarczych w formie cesji należności jakie te podmioty posiadały z tytułu dostaw i usług przez nie realizowanych. Dokonywania takich operacji zaprzestano w lipcu 1993 r. po otrzymaniu z Ministerstwa Finansów wyjaśnienia, że dokonywanie ich przez Zakład Ubezpieczeń

*Wpływ postępowania oddłużeniowego na sytuację finansowo-ekonomiczną podmiotów gospodarczych w województwie katowickim*

Spółecznych jest niedopuszczalne. Jednak skutkiem ich nie ujęcia w księgach rachunkowych, Oddział ZUS wykazuje nadal należności z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne na łączną kwotę 7.382.544 zł, podczas gdy te należności ZUS zostały uregulowane na drodze cesji. Nie wprowadzenie do ksiąg rachunkowych odpowiednich zmian wynikających z przejęcia wierzytelności naruszyło wówczas postanowienie §5 ust.1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Finansów, a dalsze utrzymywanie tego stanu jest niezgodne z art.20 ust.1 ustawy o rachunkowości.

### **3.3. Efekty ekonomiczne oddłużenia u dłużników**

Analiza wyników finansowo-ekonomicznych w jednostkach objętych kontrolą wskazuje, że wsparcie, które otrzymały podmioty oddłużone w żadnym badanym przypadku nie miało decydującego znaczenia dla trwałej poprawy ich sytuacji gospodarczej. I tak:

- mimo iż Bytomska Spółka Węglowa S.A. w 1995 r. (po uprawomocnieniu się układu) osiągnęła po raz pierwszy od 1992 r. zysk netto w wysokości 4.047 tys.zł, to jednak za I półrocze 1996 r. działalność gospodarcza zamknęła się stratą netto i brutto w wysokości 1.171 tys.zł.  
Osiągnięcie w 1995 r. dodatniego wyniku finansowego zasadniczo wynikało z wystąpienia przychodów z operacji finansowych w kwocie 7.675 tys.zł, gdyż na sprzedaży poniesiono stratę wynoszącą 231 tys.zł. Przychody z operacji finansowych składały się m.in. z rozwiązanej rezerwy na należności nieściągalne oraz z dotacji w wysokości łącznie 2.030 tys.zł.  
Spółka nie zdołała jednak poprawić relacji wysokości kosztów i przychodów ze sprzedaży, i tak w 1995 r. koszty były o 9,6%, a w I półroczu 1996 r. nawet o 16,0% wyższe od przychodów.
- Pomimo redukcji zadłużenia w ramach zawartego układu i wsparcia budżetowego Nadwiślańska Spółka Węglowa S.A. w okresie badanym nie osiągnęła zysku oraz nie odzyskała płynności finansowej.  
W 1993 r. koszty przewyższały o 4,8% przychody, w 1995 r. o 15,6%, a w I półroczu 1996 r. o 26,8%. Decydujące w tym względzie znaczenie miał ujemny wynik na sprzedaży węgla, zwłaszcza kierowanego na eksport.  
W I półroczu 1996 r. strata na sprzedaży węgla wyniosła łącznie 257,9 tys.zł.
- Huta "Katowice" S.A. w latach 1993-1996 nie poprawiła zasadniczo swojej sytuacji ekonomiczno-finansowej oraz nie odzyskała płynności finansowej. W I półroczu 1996 r. działalność Spółki zamknięta została stratą netto 58.018 tys.zł. Zobowiązania Spółki wobec dostawców towarów i usług wzrosły z 420.775 tys.zł na koniec 1992 r. do 722.687 tys.zł na koniec I półrocza 1994 r.  
Niekorzystnie na wyniki Spółki wpłynęła dynamika wzrostu kosztów wyższa niż dynamika wzrostu przychodów. W 1993 r. koszty działalności Spółki były mniejsze o 3,6% od przychodów, w 1995 r. o 3,5%, a w I półroczu 1996 r. koszty przekroczyły o 3,5% przychody. Brak poprawy sytuacji gospodarczej spowodował, że Spółka nadal nie regulowała terminowo bieżących zobowiązań. Na przestrzeni od grudnia 1993 r. do czerwca 1996 r. wzrosły one do 1.078 mln zł, w tym wobec dostawców towarów i usług ponad 3-krotnie do 723 mln zł.  
Pomimo prowadzonych z wierzycielami bieżących negocjacji, Spółka w latach 1994-1996 (do czerwca) zapłaciła 83.010 tys.zł odsetek za zwłokę z tytułu nieterminowego regulowania zobowiązań.

- W Gliwickich Zakładach Materiałów Ogniotrwałych Sp. z o.o. w 1995 r. po raz pierwszy od 1991 r. osiągnięto zysk netto w kwocie 3.473,2 tys.zł, co częściowo wynikało z nadwyżki zysków nadzwyczajnych nad stratami (3.234,2 tys.zł), będącej skutkiem umorzenia zobowiązań Spółki dokonanego w ramach bankowego postępowania ugodowego, gdyż zysk na sprzedaży wynosił 2.192,6 tys.zł.  
W I półroczu 1996 r. uzyskany zysk brutto wynosił 808,0 tys.zł, a zysk netto 686,8 tys.zł, co w głównej mierze jest wynikiem zawarcia ugody bankowej, w wyniku realizacji której powstały znaczne zyski nadzwyczajne, wpływające na rozmiary osiągniętego zysku brutto. Na działalności gospodarczej Spółka poniosła bowiem w tym czasie stratę w kwocie 83,7 tys.zł.

### **3.4. Efekty ekonomiczne akcji oddłużania u podmiotów, którym zredukowano należności**

W 3 skontrolowanych jednostkach zredukowanie należności na drodze postępowań układowych i ugodowych doprowadziło do pogorszenia wyników finansowych i wywołało trudności ekonomiczne pomimo ich silnej pozycji rynkowej. Ważniejsze skutki zredukowania należności były następujące:

- w latach 1993-1996 dłużnicy Fabryki Maszyn Górniczych "Famur" S.A. wszczęli 30 postępowań oddłużeniowych, w tym 25 postępowań układowych i 5 bankowych postępowań ugodowych.  
W wyniku tych postępowań na ogólną kwotę 7.009 tys.zł należności Spółki umorzono 2.770 tys.zł, tj. 39,52%, zaś resztę rozłożono na raty. Straty z tego wynikłe zmniejszyły zysk brutto FMG "Famur" S.A. w 1994 r. o 18,53%. Realizacja zawartych postępowań nie zawsze przebiegała w sposób prawidłowy. W wielu przypadkach stwierdzono nieterminową spłatę rat. Było to przyczyną zaciągania przez Spółkę, począwszy od 1993 r. krótkoterminowych kredytów bankowych. Łączne ich koszty wraz z prowizjami wyniosły 540 tys.zł.  
Trudności w spłacie bieżących zobowiązań spowodowały konieczność zapłaty przez Spółkę w latach 1993-1995 odsetek od zobowiązań przeterminowanych w wysokości 820 tys.zł.  
Pogorszyła się również jej konkurencyjność na rynkach zagranicznych wobec trudności w odraczaniu zapłaty przez odbiorców, co ma szczególne znaczenie przy zawieraniu kontraktów na rynkach krajów rozwijających się.  
Począwszy od 1993 r. aby ściągnąć należności od kopalń, Spółka zaczęła stosować formę wielostronnych kompensat, a także cesji należności.  
Udział kompensat w ogólnej kwocie zrealizowanych należności wzrósł z 9,1% w roku 1993 do 65,1% w roku 1995, a cesji z odpowiednio 0,2% do 2,3%.
- W latach 1992-1995 dłużnicy Huty "Będzin" wszczęli 78 postępowań oddłużeniowych, w tym 27 postępowań układowych i 51 bankowych postępowań ugodowych.

*Wpływ postępowania oddłużeniowego na sytuację finansowo-ekonomiczną podmiotów gospodarczych w województwie katowickim*

W okresie 1992-1996 (5 miesięcy) w wyniku tych postępowań umorzono należności Huty na kwotę 3.731.118.

Zasadniczą część umorzonych należności stanowiły odsetki wynoszące 3.298 tys.zł, co wynosiło 88,4% należności ogółem.

Ponadto część należności Huty od dłużników, którzy podjęli postępowania oddłużeniowe, zamieniono na akcje i udziały o wartości nominalnej wynoszącej 411 tys.zł na dzień 31 grudnia 1995 r.

- Zabrzańskie Zakłady Naprawcze S.A. brały udział w 33 postępowaniach oddłużeniowych, wskutek których umorzono 5.675 tys.zł, tj. około 40% objętych postępowaniami należności Spółki.  
Mimo poniesionych strat, Spółka wykazywała przez cały badany okres zysk brutto, a tylko w 1995 r. zanotowała stratę netto. Strata ta spowodowana była głównie utworzonymi rezerwami na należności i naprawy gwarancyjne.  
Straty wynikłe z postępowań układowych i ugodowych umniejszyły w 1993 r. zysk brutto o 17,76%, a w 1994 r. o 22,02%, obniżając tym samym podstawę do opodatkowania podatkiem dochodowym od osób prawnych. Odbiło się to również negatywnie na realizowanym przez Spółkę programie inwestycyjnym.

Wyniki kontroli wskazują, że zmniejszenie zadłużenia u dłużników omówionych trzech jednostek nie wpłynęło na zwiększenie możliwości zbytu towarów i usług. W szczególności Huta "Będzin" – produkująca wyroby z metali kolorowych – oceniła jako bardzo dotkliwe umorzenia znacznej części swoich należności i podjęła kroki zapobiegawcze w postaci powołania specjalnej komórki, której zadaniem jest śledzenie, aby nie powstały nowe zaległości w ściąganiu należności umożliwiające rozpoczęcie procedur układowych. Podobne kroki podejmują Zabrzańskie Zakłady Naprawcze S.A.

Wśród podmiotów ponoszących konsekwencje oddłużenia zebrano informacje. Przeprowadzone rozeznanie skutków redukcji zobowiązań największych dłużników objętych kontrolą wskazuje, że dla wszystkich wierzycieli miały skutki ujemne. Na przykład:

- należności Przedsiębiorstwa Realizacji i Koordynacji Budownictwa "REALBUD" od Huty "Katowice" zostały zredukowane na mocy układu o 30%, co spowodowało obniżenie zysku netto o 628 tys.zł w 1994 r. i o 390 tys.zł w 1995 r.
- w wyniku układu zawartego z Hutą "Katowice" zostały pomniejszone m.in. należności hut: "Zygmunt", "1 Maja", "Łaziska" i "Częstochowa", co pociągnęło za sobą obniżenie ich wyniku finansowego w roku 1994 i 1995.
- Zakład Remontowo-Budowlany "FERBA" w Sosnowcu – zredukowano wierzytelność NSW S.A. aby otrzymać przynajmniej częściową zapłatę za faktury wystawione w

*Wpływ postępowania oddłużeniowego na sytuację finansowo-ekonomiczną podmiotów gospodarczych w województwie katowickim*

1993 r. od których odprowadzono podatek. Brak zapłaty faktur drastycznie obniżył płynność finansową, nie pozwolił na inwestowanie w sprzęt oraz na przystąpienie do przetargów, spowodował opóźnienia w płaceniu ZUS i podatków.

W PKS Oświęcim – zredukowano ponad 70 tys.zł należności odsetkowych uważając, że jednorazowa szybka płatność 10 tys.zł jest korzystniejsza od rat otrzymywanych przez kilka lat.

- Przedsiębiorstwo Handlowo-Usługowe "Elmet" w Katowicach – z powodu bardzo trudnej sytuacji finansowej (niedojście do skutku własnego postępowania układowego, wyczekiwanie na ogłoszenie upadłości) skorzystało w 1995 r. z możliwości redukcji należności aby uzyskać od NSW S.A. środki finansowe na bieżącą działalność, podobnie w KWK "Jan Kanty" w Jaworznie – dokonano redukcji 69 tys.zł aby pozyskać środki finansowe (10 tys.zł) na regulowanie zobowiązań wynikających z własnego układu sądowego.
- Przedsiębiorstwo Budownictwa Hydrotechnicznego "Hydrogór" S.C. w Bielsku-Białej – na wniosek NSW S.A. zredukowało jej wierzytelność o 83 tys.zł, mając na uwadze dobrą współpracę z KWK "Czeczott" i trudną sytuację finansową NSW S.A. Umorzenie spowodowało ograniczenie zakupów urządzeń niezbędnych do prowadzenia robót.

Podobne skutki wystąpiły w pozostałych 15 jednostkach, w których zebrano informacje. Pomimo przedstawionych wyżej ciężarów finansowych poniesionych przez podmioty współpracujące z oddłużanymi jednostkami, nie nastąpiła w tych ostatnich trwała poprawa sytuacji gospodarczej, m.in. na skutek niewystarczających działań restrukturyzacyjnych.

Procedury oddłużeniowe nie wymagają zasadniczo przedstawienia działań, których realizacja powinna spowodować sanację podmiotów uczestniczących w tych postępowaniach, bądź zabezpieczenie wykonania zobowiązań. W postępowaniu układowym nie jest to obowiązkowe. Zgodnie z art.20 §1 p.4 prawa o postępowaniu układowym, propozycje układowe mogą – na życzenie właściwego sądu – obejmować wskazanie, w jaki sposób wykonanie zobowiązań objętych układem ma być zabezpieczone. Natomiast zgodnie z art.9 ust.1 ustawy o restrukturyzacji finansowej przedsiębiorstw i banków, dłużnik zobowiązany jest do przedłożenia wraz z wnioskiem o wszczęcie postępowania, propozycji ugodowych z założeniami uzdrowienia swojej gospodarki i programami poprawy. W badanych jednostkach spełniano te wymagania. Jednak były to dokumenty mało realne, lub nie mające istotnego wpływu na sanację danego podmiotu. Mimo to merytoryczna treść

programów nie budziła zastrzeżeń: sądów w odniesieniu do wniosków o rozpoczęcie postępowania układowego, banków w odniesieniu do postępowania ugodowego. I tak:

- Bytomska Spółka Węglowa S.A. i Nadwiślańska Spółka Węglowa S.A. przedłożyły programy zakładające bez realnych podstaw uzyskiwanie dodatnich wyników finansowych, przy czym m.in. dla KWK "Rozbark" (BSW S.A.) założono modernizację sieci ciepłowniczej nie mającej większego wpływu na sytuację ekonomiczną tej jednostki.
- Gliwickie Zakłady Materiałów Ogniotrwałych Sp. z o.o. przedstawiły nierealny program naprawczy z którego nie zdołały zrealizować aż 6 z 8 postanowień. Między innymi nie zlikwidowano nadwyżek zapasów, nie zwiększono ich rotacji, nie zmniejszono ilości wybraków z produkcji, a także nie wykonano zamierzeń dotyczących zmniejszenia ujemnego oddziaływania na środowisko naturalne, co wiąże się z wysokimi opłatami oraz karami.

### **3.5. Wykonywanie postanowień układów i ugód**

W grupie badanych jednostek, które zawarły układ bądź ugodę dotyczącą restrukturyzacji swoich zobowiązań wszystkie wywiązywały się z przyjętych obowiązków, traktując redukcję zadłużenia jako ważny element swojej dalszej działalności. W ocenie kierowników wszystkich tych jednostek redukcja zadłużenia była wręcz konieczna dla zapobieżenia ich upadłości. Stwierdzono jednak szereg różnych nieprawidłowości, nie mających jednak zasadniczego znaczenia dla istoty realizacji układów i ugód, tj. spłacenia zredukowanego zadłużenia. We wszystkich jednostkach nastąpił jednak ponowny wzrost zobowiązań, nawet do poziomu przekraczającego stan przed zawarciem układu czy ugody. I tak:

- Huta "Katowice" S.A. do końca czerwca 1996 r. spłaciła 123.292 tys. zł zobowiązań objętych układem, tj. 45,4% podlegających spłacie. Opóźnienia w spłacie rat stwierdzono w 20 na 300 zbadanych przypadków. Do przyczyn opóźnienia należały zmiany zobowiązań wynikające z rozliczeń księgowych oraz przypadki braku właściwych informacji o rachunkach bankowych wierzycieli. Spółka przy tym nie regulowała terminowo bieżących zobowiązań. W okresie od końca grudnia 1993 r. do końca czerwca 1996 r. wzrosły one blisko 2-krotnie do 1.078 mln zł, w tym wobec dostawców towarów i usług ponad 3-krotnie do 723 mln zł.  
W zakładzie "Huta Katowice" mającym największy udział w zobowiązaniach Spółki wobec dostawców 61% wierzytelności było przeterminowanych, a do największych wierzycieli tego zakładu należały wchodzące również w skład Spółki Zakłady Koksownicze w Zdzeszowicach.

*Wpływ postępowania oddłużeniowego na sytuację finansowo-ekonomiczną podmiotów gospodarczych w województwie katowickim*

Przyrost zobowiązań spowodował, że pomimo uwzględnienia w kapitałach skutków dokonanych przeszacowań majątku i pozostawienia w Spółce odsetek od kapitału, udział w pasywach kapitałów własnych wynoszący na koniec 1995 r. 63% na koniec czerwca 1996 r. zmalał już do 58%. Następstwem było również zmniejszenie w latach 1993-1996 (do czerwca) wskaźników: bieżącej płynności z 1,18 do 0,97 oraz wysokiej płynności z 0,71 do 0,59.

- Nadwiślańska Spółka Węglowa S.A. z opóźnieniem od 1 do 2 miesięcy uregulowała 41% spłaconej dotychczas kwoty 25.411 tys.zł zobowiązań układowych. Największe opóźnienia dotyczyły spłaty wierzytelności Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.
- Bytomska Spółka Węglowa S.A. realizowała spłaty wynikające z układu w sposób terminowy i w kwotach zatwierdzonych układem. Niekorzystna sytuacja ekonomiczno-finansowa Spółki utrzymująca się od jej utworzenia, tj. od dnia 1 marca 1993 r. do dnia 31 grudnia 1995 r. nie uległa znaczącej poprawie. Jej wynik finansowy netto nieznacznie się poprawił, jednak nadal zachował wartość ujemną. Stwierdzono równocześnie, że w okresie objętym badaniem nastąpił wzrost kwoty zobowiązań Spółki ogółem.
- W Przedsiębiorstwie Robót Górniczych S.A. w Bytomiu spłat zredukowanych na mocy układu dokonywano terminowo. Do czasu zakończenia kontroli Spółka spłaciła 4 raty tych zobowiązań na kwotę 1.043 tys.zł (przy wartości zredukowanych zobowiązań w wysokości 4.205 tys.zł). Ponadto ustalono, że Spółka wywiązuje się z bieżących płatności podatków i zobowiązań.
- W Gliwickich Zakładach Materiałów Ogniotrwałych Sp. z o.o. spłata pozostałych po układzie zobowiązań po uprawomocnieniu się ugody bankowej przebiegała zgodnie z przyjętymi zasadami. Do czasu zakończenia kontroli Spółka spłaciła 4 raty na łączną kwotę 3.068.191,25 zł. Ponadto dokonano spłaty 2 rat kredytu zaciągniętego na zakup pras Laesica na kwotę 2.089.192,30 zł, co było warunkiem wszczęcia bankowego postępowania ugodowego.

### **III INFORMACJE O POSTĘPOWANIU KONTROLNYM I DZIAŁANIACH PODJĘTYCH PO ZAKOŃCZENIU KONTROLI**

1. Wyniki kontroli były przedmiotem omówienia w poszczególnych jednostkach na nadzorach pokontrolnych, na których we wszystkich wypadkach omówiono stwierdzone nieprawidłowości i wnioski zmierzające do ich usunięcia. Skierowano 21 wystąpień do kierowników kontrolowanych jednostek zawierających 48 szczegółowych wniosków, które zostały przyjęte do realizacji przez jednostki kontrolowane – w trybie zgodnym z kodeksem handlowym lub innymi właściwymi uregulowaniami prawnymi. W jednym przypadku wystosowano do prokuratury zawiadomienie o podejrzeniu popełnienia przestępstwa z art.483 k.h. przez prezesa i członka zarządu, którzy nie podjęli stosownych kroków po powzięciu wiadomości o stanie majątkowym spółki, wskazującym na konieczność wystąpienia z wnioskiem o ogłoszenie jej upadłości.

2. Kontrolowane jednostki przyjęły do wykorzystania – obok ww. wniosków – wszystkie skierowane do nich oceny i uwagi. W żadnym wypadku nie zgłoszono zastrzeżeń przewidzianych art.56 i art. 61 ust.1 ustawy o NIK.

W przewidzianym terminie zostały przedstawione informacje o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków oraz podjętych działaniach.

3. Znajdująca się w szczególnie trudnej sytuacji gospodarczej Nadwiślańska Spółka Węglowa S.A., której nowy zarząd stanął wobec konieczności przyspieszenia zmian strukturalnych, podjęła już kroki dla usprawnienia zarządzania środkami trwałymi, wydzielania majątku nieprodukcyjnego i zbędnego dla przekazania innym podmiotom na warunkach handlowych, bądź, o ile nie znajdą się nabywcy, do wykorzystania za pośrednictwem utworzonych przez siebie wyspecjalizowanych podmiotów.

4. W Hucie "Katowice" S.A., w Bytomskiej Spółce Węglowej S.A. i w Nadwiślańskiej Spółce Węglowej S.A. przystąpiono do wprowadzenia bądź szerszego stosowania kontraktów menedżerskich dla osób zajmujących kierownicze stanowiska o kluczowym znaczeniu dla danej spółki. Podjęto także kroki w celu

*Wpływ postępowania oddłużeniowego na sytuację finansowo-ekonomiczną podmiotów gospodarczych w województwie katowickim*

powiązania wysokości wynagrodzenia kadry kierowniczej z realizacją konkretnych zadań gospodarczych.

5. W badanych spółkach węglowych podjęto kroki dla usprawnienia egzekwowania należności oraz, w razie konieczności, ich częściowego umarzania, przy uzyskaniu przyspieszenia spłaty należności lub uzyskaniu (w NSW S.A.) możliwości zwiększenia sprzedaży węgla.

6. Pomimo bezzwłocznego podjęcia działań przez kierownictwa kontrolowanych jednostek bezzwłocznie, część wniosków możliwa będzie do zrealizowania po uzyskaniu stanowiska jednostki nadrzędnej lub właściciela. Dotyczy to w szczególności:

- sposobu skorygowania zapisów księgowych w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Chorzowie w celu ujęcia cesji należności ZUS z tytułu składek,
- przeznaczenia części akcji Skarbu Państwa w Śląskim Przedsiębiorstwie Przemysłu Mięsnego S.A. dla stworzenia warunków do uprawomocnienia ugody bankowej.

DYREKTOR DELEGATURY  
NAJWYŻSZEJ IZBY KONTROLI  
W KATOWICACH

MIECZYŚLAW KOSMAŁSKI

Akceptuję:  
WICEPREZES  
NAJWYŻSZEJ IZBY KONTROLI

WOJCIECH J. KATNER

Zatwierdzam:  
PREZES  
NAJWYŻSZEJ IZBY KONTROLI  
1997.04.21

JANUSZ WOJCIECHOWSKI

## **WYKAZ KONTROLOWANYCH JEDNOSTEK**

### **I Jednostki kontrolowane**

1. Bytomska Spółka Węglowa S.A. – KWK "Rozbark" w Bytomiu,
2. Nadwiślańska Spółka Węglowa S.A. w Tychach,
3. KWK "Brzeszcze" w Brzeszczach,
4. KWK "Czeczott" w Woli gm. Miedźna,
5. KWK "Janina" w Libiążu,
6. KWK "Jaworzno" w Jaworznie,
7. KWK "Piaś" w Bieruniu,
8. KWK "Siersza" w Trzebini,
9. KWK "Silesia" w Czechowicach-Dziedzicach,
10. KWK "Ziemowit" w Wadowicach,
11. Huta "Katowice" S.A. w Dąbrowie Górniczej,
12. Huta "Będzin" w Będzinie,
13. Gliwickie Zakłady Materiałów Ogniotrwałych Sp. z o.o. w Gliwicach,
14. Zabrzeńskie Zakłady Naprawcze S.A. w Zabrzu,
15. Fabryka Maszyn Górniczych "Famur" S.A. w Katowicach,
16. Przedsiębiorstwo Państwowej Komunikacji Samochodowej w Tychach,
17. Będziński Zakład Elektroenergetyczny S.A. w Będzinie,
18. Sosnowieckie Przedsiębiorstwo Robót Inżynieryjnych Sp. z o.o. w Sosnowcu,
19. Przedsiębiorstwo Robót Górniczych S.A. w Bytomiu,
20. Górnśląskie Przedsiębiorstwo Wodociągów w Katowicach,
21. Śląskie Przedsiębiorstwo Przemysłu Mięsnego S.A. w Katowicach,
22. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Chorzowie.

### **II Jednostki objęte zebraniem informacji**

1. Huta "1 Maja" S.A. w Gliwicach,
2. Zakłady Koksownicze "Przyjaźń",
3. Zakład Remontowo-Budowlany "Ferba" Sp. z o.o. w Sosnowcu,
4. Przedsiębiorstwo Handlowo-Usługowe "Elmet" w Katowicach,
5. Przedsiębiorstwo Budownictwa Hydrotechnicznego "Hydrogór" Sp. z o.o. w Bielsku-Białej,

*Wpływ postępowania oddłużeniowego na sytuację finansowo-ekonomiczną podmiotów gospodarczych w województwie katowickim*

6. Przemysłowa Spółka Wodna "Tychy" w Tychach,
7. Zakłady Górniczo-Hutnicze "Orzeł Biały" S.A. w Bytomiu,
8. Fabryka Elementów Złącznych w Siemianowicach Śląskich,
9. Państwowa Komunikacja Samochodowa Oddział w Pszczynie,
10. Zakłady Elektroniki Górniczej S.A. w Tychach,
11. Centrala Produktów Naftowych S.A. Oddział w Katowicach,
12. Rolnicza Spółdzielnia Produkcyjna "Zgoda" w Malcu,
13. Zakłady Mechaniczne "Wiromet" S.A. w Mikołowie,
14. Mostostal "Będzin" S.A. w Będzinie,
15. Kopalnia Węgla Kamiennego "Jan Kanty" w Jaworznie,
16. Zakłady Urządzeń Technicznych "Zgoda" S.A. w Świętochłowicach,
17. "Powen" S.A. w Zabrze,
18. Biuro Projektów i Dostaw Urządzeń Hutniczych S.A. w Katowicach,
19. Przedsiębiorstwo Elektrotechniki Górniczej "PEG" w Czeladzi,
20. Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Usługowe "Pumar" Sp. z o.o., w Siemianowicach Śl.,
21. Przedsiębiorstwo Robót Kolejowych Nr 5 w Katowicach.

Załącznik nr 2

## **WYKAZ AKTÓW NORMATYWNYCH WYKORZYSTANYCH W KONTROLI**

1. Ustawa z dnia 3 lutego 1993 r. o restrukturyzacji finansowej przedsiębiorstw, banków oraz zmianie niektórych ustaw (Dz.U. Nr 18, poz.82), obowiązująca od 18 marca 1993 r. do 18 marca 1996 r.
2. Ustawa z dnia 13 marca 1990 r. o prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych (Dz.U. Nr 51, poz.298, z 1991 r. Nr 60, poz.253, Nr 111, poz.480, z 1994 r. Nr 121, poz.591 i Nr 133, poz.685).
3. Ustawa z dnia 31 stycznia 1989 r. - Prawo bankowe (Dz.U. z 1992 r. Nr 72, poz.359, z 1993 r. Nr 6, poz.29, Nr 28, poz.127, Nr 134, poz.646, z 1994 r. Nr 80, poz. 369, Nr 121, poz.591, z 1995 r. Nr 4, poz.18, Nr 133, poz.654).
4. Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. - Kodeks cywilny (Dz.U. Nr 16, poz.93, z 1971 r. Nr 27, poz. 252, z 1976 r. Nr 19, poz. 122, z 1982 r. Nr 11, poz. 81, Nr 19, poz. 147, Nr 30, poz.210, z 1984 r. Nr 45, poz. 242, z 1985 r. Nr 22, poz. 99, z 1989 r. Nr 3, poz. 11, Nr 33, poz. 175 z 1990 r. Nr 34, poz. 198, Nr 55, poz.321, Nr 79, poz. 464, z 1991 r. Nr 107, poz. 464, Nr 155, poz. 496, z 1993 r. Nr 17, poz. 78, z 1994 r. Nr 27, poz. 96, Nr 85, poz. 388, Nr 105, poz. 509, Nr 83 poz. 417; zm. wym. z: Dz.U. z 1995 r. 141, poz. 692).
5. Ustawa z dnia 25 września 1981 r. o przedsiębiorstwach państwowych (Dz.U. z 1991 r. Nr 18, poz. 80, z 1991 r. Nr 75, poz. 329, Nr 101, poz. 444, Nr 107, poz. 464, z 1993 r. Nr 18, poz. 82, Nr 60, poz. 280, z 1994 r. Nr 1, poz.3, Nr 80, poz.368, Nr 113, poz. 547, z 1995 r. Nr 1, poz.2, Nr 95, poz.474, Nr 154, poz. 791).
6. Ustawa budżetowa na rok 1995 z dnia 30 grudnia 1994 r. (Dz.U. Nr 27, poz. 141).
7. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 27 czerwca 1934 r. - Kodeks handlowy (Dz.U. z 1934 r. Nr 57, poz. 502, zm. Dz.U. z 1946 r. Nr 57, poz. 321, z 1950 r. Nr 34, poz.312, z 1964 r. Nr 16, poz. 94, z 1988 r. Nr 41, poz. 326, z 1990 r. Nr 17, poz. 98, Nr 51, poz. 298, z 1991 r. Nr 35, poz.

- 155, Nr 94, poz. 418, Nr 111, poz. 480, z 1994 r. Nr 121, poz. 591, Dz.U. z 1995 r. Nr 96, poz. 478, Dz.U. z 1996 r. Nr 56, poz. 254).
8. Ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (Dz.U. z 1980 r. Nr 9, poz. 26, zm. z 1980 r. Nr 27, poz. 111, z 1982 r. Nr 7, poz. 55, Nr 45, poz. 289, z 1983 r. Nr 41, poz. 185, z 1984 r. Nr 34, poz. 183, z 1986 r. Nr 47, poz. 228, z 1987 r. Nr 21, poz. 123, Nr 33, poz. 186, z 1989 r. Nr 20, poz. 107, z 1990 r. Nr 34, poz. 201, z 1991 r. Nr 100, poz. 442, Nr 119, poz. 513, z 1994 r. Nr 122, poz. 593, z 1995 r. Nr 1, poz. 1, z 1995 r. Nr 74, poz. 368).
  9. Ustawa z dnia 24 lutego 1990 r. o przeciwdziałaniu praktykom monopolistycznym (Dz.U. z 1991 r. Nr 89, poz. 403, z 1994 r. Nr 90, poz. 419, z 1995 r. Nr 41, poz. 208; tekst jednolity Dz.U. z 1995 r. Nr 80, poz. 405).
  10. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 24 października 1934 r., Prawo o postępowaniu układowym (Dz.U. Nr 93, poz. 836, zm. Dz.U. z 1950 r. Nr 38, poz. 349, Dz.U. z 1990 r. Nr 55, poz. 320).
  11. Ustawa z dnia 31 stycznia 1989 r. o gospodarce finansowej przedsiębiorstw państwowych (Dz.U. z 1992 r. Nr 6, poz. 27, zm. z 1993 r. Nr 18, poz. 82, z 1994 r. Nr 121, poz. 591, z 1995 r. Nr 154, poz. 791).
  12. Ustawa z dnia 29 grudnia 1982 r. o urzędzie Ministra Finansów oraz urzędach i izbach skarbowych (Dz.U. z 1994 r. Nr 106, poz. 511, z 1995 r. Nr 42, poz. 702).
  13. Ustawa z dnia 19 lipca 1991 r. o oprocentowaniu kapitału w jednoosobowych spółkach Skarbu Państwa (Dz.U. Nr 75, poz. 330).
  14. Ustawa z 29 września 1994 r. o rachunkowości (Dz.U. z 1994 r. Nr 121, poz. 591).
  15. Rozporządzenie Ministra Finansów z 13 lipca 1993 r. w sprawie trybu postępowania organów podatkowych dokonujących zmian w zobowiązaniach

- podatkowych dłużnika wynikających z zawartej ugody bankowej (Dz.U. Nr 66, poz. 313, zm. z 1994 r. Nr 45, poz. 182).
16. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 12 maja 1995 r. w sprawie określenia terminów składania wniosków, zasad podziału i trybu przekazywania dotacji budżetowej na restrukturyzację zadłużenia z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne (Dz.U. Nr 59, poz. 30, zm.Dz.U. z 1996 r. Nr 56, poz.254).
  17. Rozporządzenie Rady Ministrów z 23 listopada 1993 r. w sprawie wytycznych realizacji budżetu państwa w zakresie wydatków przeznaczonych na wsparcie restrukturyzacji i osłony likwidacji przedsiębiorstw (Dz.U. z 1993 r. Nr 119, poz. 531, z 1995 r. Nr 128 poz. 621).
  18. Rozporządzenie Ministra Przekształceń Własnościowych z dnia 20 listopada 1990 r. w sprawie sposobu przeprowadzania analiz prawnych i ekonomiczno-finansowych przedsiębiorstwa spółki, ich finansowania oraz kwalifikacji wymaganych od osób dokonujących analiz (Dz.U. z 1991 r. Nr 2, poz. 10).
  19. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 15 września 1982 r. w sprawie zasad umarzania i udzielania ulg w spłacaniu należności państwowych (Dz.U. Nr 30, poz. 211).
  20. Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 9 stycznia 1995 r. w sprawie wykonania niektórych przepisów ustawy o zobowiązaniach podatkowych (Dz.U. z 1995 r. Nr 7, poz. 33); częściowo utrzymuje w życiu rozp. MF z 31.12.1989 r.
  21. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 16 lutego 1989 r. w sprawie rozciągnięcia przepisów ustawy o zobowiązaniach podatkowych na niektóre rodzaje świadczeń pieniężnych oraz określenie właściwości organów podatkowych w zakresie umarzania zaległości podatkowych (Dz.U. z 1989 r. Nr 6, poz. 40, zm. z 1990 r. Nr 1, poz. 4).
  22. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 18 lutego 1992 r. w sprawie właściwości miejscowej organów podatkowych w sprawach niektórych zobowiązań podatkowych (Dz.U. z 1992 r. Nr 16, poz. 62, zm. z 1994 r. Nr 18 poz.63, z 1995 r. Nr 12, poz. 56).

*Wpływ postępowania oddłużeniowego na sytuację finansowo-ekonomiczną podmiotów gospodarczych w województwie katowickim*

23. Zarządzenie Ministra Finansów z dnia 4 marca 1994 r. w sprawie częściowego zaniechania poboru niektórych podatków i innych należności, do których stosuje się przepisy o zobowiązaniach podatkowych oraz warunkach tego zaniechania (MP z 1994 r. Nr 18, poz. 137).
24. Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 15 stycznia 1991 r. w sprawie zasad prowadzenia rachunkowości (Dz.U. z 1991 r. Nr 10, poz.35; z 1991 r. Nr 124).